

לצדך, ברגעים החשובים של החיים

* 9696 • www.btl.gov.il

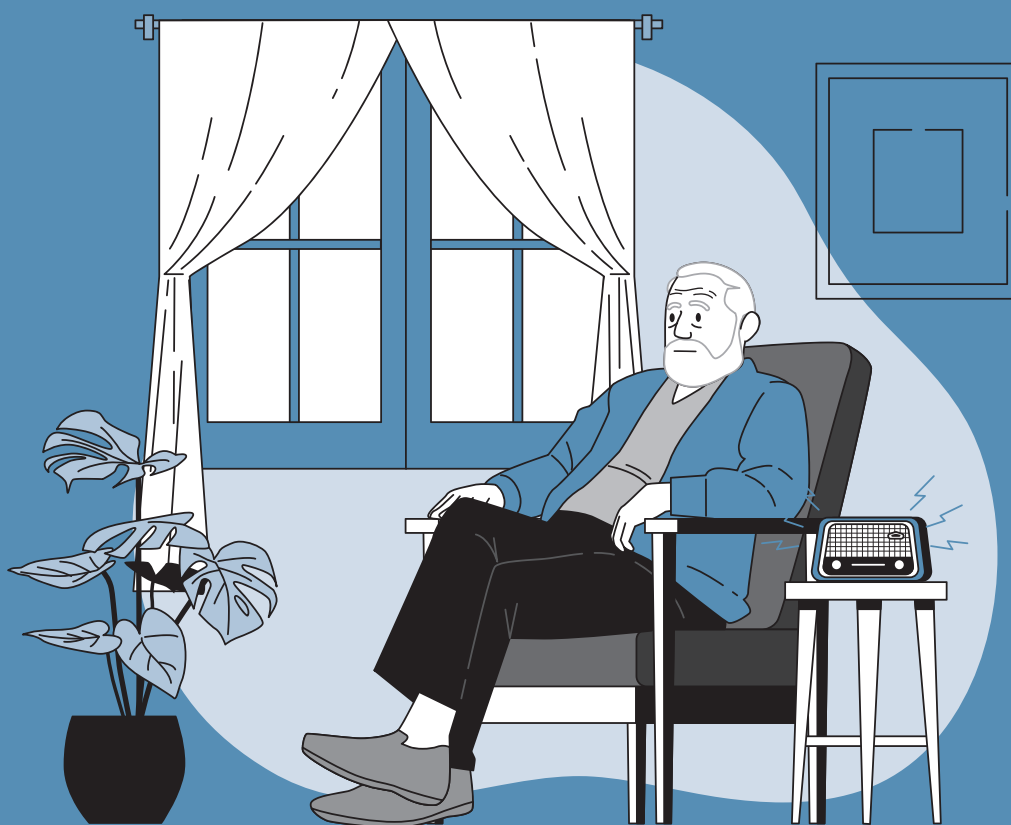

הביטוח הלאומי

שירות היעוץ לאזרח
הותיק ומשפחתו

הגיויל החדש

גליון מס' 37 | אפריל 2024

מלחמת חרבות ברזל

"שובר לעתיד" - נערכים לגמלאות

ורח שלום *

שירות ייעוץ לאזרח הוותיק ומשפחתו בביטוח הלאומי החל לקיים משנת 2001 "סדנאות פרישה", כך קראנו תחילה למפגשים בני יום שקיימנו עבור אוכלוסיית הפורשים החדשים. כחלק מתהליך הלמידה שיינו כעבור שנתיים את שמם של מפגשים אלה "לימי מידע" והורדנו את גיל המשתתפים במספר חודשים במטרה לאפשר לפורשים החדשים חשיפה רחבה לזכויותיהם בביטוח הלאומי, ולשירותים בקהילה ובעיקר למשמעות החשובה של הניהול הכלכלי בגיל הפרישה ועוד על היבטים פסיכולוגיים וחברתיים בזקנה.

תפיסת עולמינו המקצועית התרחבה במהלך השנים שבהן כעובדי הביטוח הלאומי אנו עוסקים הלכה למעשה בפיתוח גישות המשלבות בין תמיכה רגשית וחברתית לצמצום העוני בקרב אזרחים וותיקים. למדנו מתוך העשייה והמעורבות הקהילתית שלנו על מקורות העוני ועל השלכותיו האישיות, המשפחתיות והחברתיות.

הביטוח הלאומי אשר אמון על מימוש זכויות המבוטחים שנקבעו בחוקי הכנסת, בכוחו גם לפעול באופן יצירתי ע"י אתור אוכלוסיות יעד מוחלשות, בעייתיות הנכון בכדי לתת בידם של אוכלוסיות אלה את האפשרות לפעול למען עצמם ולצמצם את העוני והשלכותיו לקראת העתיד בזקנה.

הידע שהצטבר בידינו במהלך עשרות השנים מצביע על תופעה ברורה כי הראשונים שנענים להשתתף במפגשי למידה וחשיפה הם האזרחים החזקים יותר, אלה המכירים בכוחו של הידע והמאמינים ביכולתם לפעול למען עצמם ולשנות את הדרך. וכן הם הראשונים למצות את הזכויות המגיעות להם (חלקם גם באמצעים דיגיטליים).

מכאן עלה האתגר האמיתי - כיצד לעודד אוכלוסיות מוחלשות המתקיימות משכר משפחתי מינימלי ושאינם זכאים לגמלאות תומכות, להגיע ולהיחשף לידע הנדרש בכדי להתבונן בעתיד בעיניים פקוחות ולפעול למען שינוי ושיפור עתידם הכלכלי באמצעים העומדים לרשותם ושאינם מודעים להם. חלקם של גורמים משפיעים אלה מוטמעים בגישות תרבותיות ומשפחתיות המוכרות לכולנו בחברה הישראלית.

מאגרי המידע הקיימים בביטוח הלאומי מהווים בסיס משמעותי לקיום הפרויקט באמצעותם ניתן לאתר אוכלוסיות רלוונטיות כאשר הדרך אליהם חייבת להיעשות ע"י פנייה אישית.

מתנדבי השירות האיכותיים אשר מתנדבים בשירות ייעוץ לאזרח הוותיק ומשפחתו בביטוח הלאומי, מסוגלים לגשת לנושא רגיש זה באופן אישי, אנושי ומכבד ובגובה העיניים ולעודד אותם להשתתף. זאת בזכות העובדה שהמתנדבים בעצמם חוו את תקופת הפרישה ואת האתגר הכלכלי שבאה בעקבותיה.

בשני העשורים האחרונים נעזרו משרדים אחרים כמו אש"ל והמשרד לשוויון חברתי בניסיון שלנו מימי המידע ובתכנים הנלמדים בהם וביחד אתנו נעשו פיתוחים נוספים הרחבנו ומיקדנו את הידע הנדרש תוך התבוננות מעמיקה יותר במשאבי הידע והאמצעים השונים הפועלים במשק החברתי.

מיזם "שובר לעתיד" עוסק באוכלוסייה ספציפית כפי שתיארתי לעיל אוכלוסיית יעד שעוררה בנו מחשבה רבה לגבי מציאת הדרך אליה. הגדרנו את המאפיינים ברמה הכללית וקבענו שיש לפנות לתושבים כשנה ושנתיים לפני הגעתם לגיל הפרישה, המתקיימים מהכנסות נמוכות (שכר מינימום משפחתי) אינם נתמכים בגמלאות קיום שונות.

מכאן גם בחירת השם שובר לעתיד שבא לשמור על האוניברסליות של המיזם האמור להיות חלק אינטגרלי מסל השירותים העומדים לרשות כלל המבוטחים לקראת הפרישה בעתיד. אנו נמשיך לפנות באופן מיוחד לאוכלוסיות מסוימות גם בהמשך.

בשנת 2020 הזכורה לכולנו כתחילתה של "מגפת הקורונה", עסקנו בהתמודדות עם העומס הבלתי נתפס של אלפי פניות בכל יום סביב מתן תמיכה רגשית לאזרחים וותיקים שהתמודדו עם הבדידות שנכפתה עליהם ועם מיצוי זכויותיהם שהיו כתעלומה עבור רובם. בתקופה זו לא קיימנו פעילויות שגררית אחרות בשל המגפה אך ניצלנו את ההזדמנות בכדי לנצל את התקציבים לטובת המיזם החדש. זכינו לתמיכתו של סמנכ"ל תקציבים ופנינו לאש"ל לשיתוף פעולה:

השקענו בבניית הרציונל ובאיתור האוכלוסייה הרלוונטית, קבלת רשימות עדכניות ממנהל תמ"מ (המחשוב) בביטוח הלאומי, בחרנו את המתנדבים המתאימים בכל הסניפים שיפעלו בשטח והכשרנו אותם בהתאם לתוכנית. אש"ל גייסו מנחים לתוכנית, הכשירו יחד אתנו את המנחים בנושאים הרלוונטיים וביצעו מחקר מלווה שעזר לנו ללמוד על הכוחות המשמעותיים ועל השינויים שנידרש להם בהמשך. קיימנו פיילוט משמעותי בכל סניפי הביטוח הלאומי בארץ, שנכחנו בכולם ובעקבותיהם ביצענו שינויים מותאמים לצרכי האוכלוסייה והשטח.

סדנאות "שובר לעתיד" יצאו לדרך והן מתקיימות בכל הארץ כסדנאות ייעודיות. ארבעה מפגשים המפתיעים בכל פעם את המשתתפים בחשיבות הידע הנלמד, בנגיעה רגישה בגישות האישיות והתרבותיות, על תפיסת הכלל ביחס למידת המחויבות הכלכלית והאחרת לדורות הצעירים ובעיקר על התכנון הקיומי והחברתי בשלבי ההזדקנות.

פיתוח הידע והסדנאות ממשיך גם בימים אלה, בשלב זה התחלנו את הפיתוח של הסדנאות בשפה הערבית המותאמות תרבותית ושפתית כמובן.

עד כה התקיימו מעל 50 קבוצות "שובר לעתיד", כולן מתקיימות בשעות אחר הצהריים בכדי לאפשר למשתתפים להגיע לאחר סיום יום העבודה. זה אחד מהפרויקטים החדשים ששם דגש על האוכלוסייה שעתידיה להצטרף למעגל הזקנה.

בייעוץ לאזרח הוותיק ומשפחתו אנו ממשיכים לקיים את ימי המידע הפרונטליים הרבים בכדי להמשיך ולחשוף את המשתתפים לידע הנדרש בשלב הפרישה מהעבודה וליצירת מפגש אנושי המאפשר התבוננות רחבה יותר בסוגיות משמעותיות העומדות בפני כלל המשתתפים.

למדנו רבות על אוכלוסיות ספציפיות שאינן משתתפות לרוב בהזדמנויות למידה כגון אלה, בשל העיסוק הקיומי שלהם והחשש מהמחר זאת לצד תפיסת עולמם התרבותית שמהווה לעיתים לגורם מעכב ולהפסד בעתיד הקרב ובא-גיל הזקנה.

הביטוח הלאומי כמוסד אוניברסלי נדרש לתת מענים ברמה אוניברסלית ואנו מאמינים שכך צריכים לפעול, אך אוכלוסיות שאינן מודעות לזכויותיהם הם בראש מעיינינו ואנו דרך פרויקט זה פועלים בכל כוחנו על צמצום העוני. גם כאשר המיזם מכוון לאוכלוסיות מסוימות אנו מחויבים לפעול למען השמירה על כבוד האדם ועל שוויון ההזדמנויות.

הקושי העיקרי בפרויקט זה הוא איתור אוכלוסיית היעד. הקושי נובע ממורכבות החיבור בין הפרמטרים השונים היוצרים את המאפיין הייחודי של קבוצת תושבים זו. האיתור נעשה בעזרתו הרבה של מנהל תמ"מ (מחשבים).

המתנדבים שהכשרנו לתוכנית התגלו כשחקני הנשמה הראשונים והמשמעותיים ביותר להתנעת התהליך והכל טמון במילה הנכונה, ברגישות הרבה זיהוי הפוטנציאל להשתתפות ובחיבור האנושי שהם יוצרים. ממצא משמעותי זה עולה באופן מובהק מהמחקר המלווה.

התוכנית חושפת את המשתתפים לזכויותיהם בגיל הזקנה, בהפרכת דעות וידעות שאינן מבוססות העלולות לחסום את הדרך למיצוי נכון של הזכויות ובעיקר לפתוח בפניהם צוהר לעולם האפשרויות. התוכנית מתמקדת בעניין הכלכלי ובהקשרים השונים המשפיעים עליו מתוך התפיסות התרבותיות השונות, אלה שעלולות להפריע להם במימוש הידע הנלמד. יש לציין את השיח האינטימי המתפתח בקבוצה ביחס ל לתפיסת מידת הסיוע לילדיהם הבוגרים והיכן ניתן להשפיע על המשך חייהם המשפחתיים והאישיים ביחס לתפקידים שהם לוקחים על עצמם ועוד.

שובר זה הביטוי העברי לוואוצ'ר שחשוב שיעמוד לרשותו בסל הזכויות כמבוטח בביטוח הלאומי שמאפשר לו להיחשף או שלא והעתידי הוא הביטוי החיובי לעולם הזקנה.

בשם הביטוח הלאומי טענתי שאינו מעוניין לייצר אוכלוסיות עניות שיזדקקו לתמיכות בהגיעם לגיל הזקנה ובכוחנו לאתר אוכלוסיות אלה, ללא סטיגמות ושמיירה על כבודם. זה המקום לאפשר להם לבוא וללמוד וליצור הזדמנויות ראיות לבחירת העתיד.

איתור האוכלוסייה מורכב ביותר, הוא מחייב הגדרות וחיפוש המצליב בין מערכות שונות בכדי להגיע לאנשים שהכנסותיהם המשפחתיות נמצאות על קווי שבר המינימום. אוכלוסיות שמתפרנסות משכר עבודתם ושאינם אוכלוסיות הנתמכות ע"י קצבאות שונות. אוכלוסיות וותיקות ואוכלוסיות עולים ממדינות שונות לכולם יינתן המענה.

הימים ימי קורונה ופרויקטים משותפים עם משרדים אחרים אינם מתממשים. החלטתי לשכנע את מנהלי הביטוח הלאומי לאפשר לשירות ייעוץ לאזרח הוותיק ומשפחתו לקיים פרויקט ניסיוני ייעודי בסניפי הביטוח הלאומי עבור אוכלוסיות צעירות מגיל הזקנה ולפרוץ את גבולות החשיבה שלנו בכדי ליצור עבורם מקדם שיחשוף אותם לתמונת העתיד ולתת בידיהם את הבחירה ואת השליטה ליצירת השינוי. פרויקט "שובר לעתיד". בזכות הרגישות והפתיחות של סמנכ"ל תקציבים מר עוזי ברנע וסמנכ"ל גמלאות דאז – גב' אורנה וורקוביטקי הצלחתי להפנות משאבים למטרה ייעודית זו ולחרוג מכללי המשחק ולצאת לדרך. אחד הקשיים הידועים במשרדי הממשלה הוא זרישות המכרזים והזמן שהם אורכים על כל הכרוך בזה.

כוחה של הזיקנה עטורת החוכמה והסבלנות

ורה שלום *

ביום בו קמנו על רגלינו ויצאנו "יד אחת" אל המפונים בבתי המלון, לא ידענו את גודל האסון ולא ידענו איך לצערנו הוא ממשיך לצמוח ולהתרחב.

בארבע השנים האחרונות למדנו משהו על מקומם המיוחד ותורמתם של אזרחים וותיקים בתוך החברה הישראלית, למדנו מתוך התכניות שנבנות עבור אזרחים וותיקים בשגרה על פערי התפיסה, העוצמה והכוח הנפשי שיש בזיקנה לעומת תפיסתה בשגרה. למדנו על הנחיצות בנוכחותם של המבוגרים ועל מעורבותם בפועל בעשייה למען הצעירים והצעירים מאד בחברה. והנה, זו מתעצמת אל מול המציאות המוזרה הזו בעת מלחמה, ומשקפת לכולנו מציאות וכוחות אחרים.

כאבי המלחמה הזו אשר פוקדים אותנו בעוצמה אדירה, ממשיכים להדהד בכל אבר בגופינו ומבהירים לנו את פני מציאות חיינו אף ביתר שאת.

מתוך השבר הגדול שאנו חווים, למדנו כי כוחנו בתקוותינו, למדנו על האנשים המדהימים שבעמנו, על האכפתיות, היכולות, היצירתיות והנתינה רחבת הלב וללא תנאי. גם למדנו מקרוב על כוחות הנפש של המפונים היקרים שלנו, אשר מתמודדים עם משברים כה מורכבים שייתכן גם שלא נדע לאמוד את נזקיהם גם בעתיד.

פני החיים הם פרדוקס. כבוד למפונים. מאות מפונים ישובים במרחב הציבורי בבתי המלון המפוארים - מבוגרים, ילדים ומשפחות. דממה שוררת במרחב ורק לפעמים נשמעים קולות הילדים השקועים בעולמם, ממתנים להמשך שאינו ידוע לאן ומתי ואיך הוא ייראה.

מולם נשקף הים. גשם זלעפות שטף את חלונות הזכוכית הענקיים הניצבים אל מול הים. ולמחרת התבהרו השמים ושקיעה מרהיבה בכתום ותכלת זוהרת נשקפת מהחלונות ואט אט היא נעלמת אל תוך האופק. המרינה עמוסת הסירות וכלי שייט משדרת חיים טובים ומעל, בשמיים, מצנחי רחיפה צבעוניים שטים ומתגלגלים מטה אל הגלים ושוב עולים ומרחפים.

בפנים קר, קר מאד. ילדים רעשנים מאירים לנו את החיים. ילדים רגישים שחיים בבית זמניעם הורים עמוסי דאגות, חרדים

מהלא נודע בעתיד ואינם מרשים לעצמם להתבונן לאחור אל העבר... מי יודע איך יראה העתיד ומה שהשאירו שם, בבית ממנו פונו, מה קרה איתו? והם אומרים בקול, 'שם ידענו שיש טילים שיכולים ליפול עלינו, רצנו למרחבים מוגנים וסמכנו על הניסים שבשמיים שיצילו אותנו מאסון ושבר. היום נוספה לנו דאגה חדשה - "המחבלים שבבתינו". מצנחי הרחיפה מפחידים אותנו, אצלנו זה לא ספורט, זה סימן למלחמה.'

סביב שולחן עץ מרשים ביופיו, שעומד במרכז הלובי במלון המפואר עם כסאות מעוצבים עם שלד מזהב ומושבים בריפוד פיפטה שחור ולבן, נשים סורגות. רובן אזרחיות וותיקות ומתנדבות מהעיר המארכת, אישה נעימת הליכות וחייכנית, מנחה את הסורגות בהתלהבות ובסבלנות.

בפינת הלובי שלושה שולחנות נוחים בהם התמקמו מתנדבות מהביטוח הלאומי, מלוות בעובדת סוציאלית צעירה שמנהלת את מחלקת ייעוץ לאזרח הוותיק ומשפחתו בסניף ביטוח הלאומי במרכז הארץ. מומחיותה היא בתחום זקנה ובמיצוי זכויות אזרחים ותיקים, והנה היא נדרשת לסייע למפונים, לכל המפונים, בכל גיל, למצות את זכויותיהם ואף להדריך את המתנדבות שלנו כיצד לסייע למפונים. תוך מספר ימים מפרוץ המלחמה היא הצליחה ללמוד לפרטי פרטים את זכויות המפונים וזכויות של אזרחים בכל הגילאים ובכל תחומי החיים. בשולחנות הנוספים יושבות המתנדבות, אזרחיות וותיקות שבשגרה תפקידן לסייע ולתמוך בקשישים ובני משפחותיהם, מקשיבות למפונים צעירים וברגישות רבה מטפלת עבורם במיצוי זכויותיהם בביטוח לאומי כפליטים.

עם הידע והניסיון בגילן המתקדם, הביטחון והאמונה בעצמן, כמתנדבות-אזרחיות וותיקות הן ניצבות מול אזרחים בגילאים שונים, להסביר, לתמוך ולחזק, למלא טפסים להסביר מתוך האתרים הדיגיטליים, להנחות ולהתבונן בחום בעיניהם העצובות. זה כוחה של הזקנה עטורת החוכמה והסבלנות. שיחות על החיים וחשיפה בין-אישית ותרבותית שלא ניתן לתאר במילים. העיניים רואות והלב מתמלא בגאווה אנושית. איזו הזדמנות מופלאה זו למפגש בין-דורי, בין מתנדבות מהעורף לבין מי שאך יצאו מהתופת בישובים צמודי הגבול. כאן

הם לראשונה נפגשים. לצד זה ליבי מתמלא בגאווה על הזכות הזו להיות שם ברגעים קסומים אלה, והם כה רבים, בכדי לחוש את העם הנפלא שלנו ואת אזרחיו הוותיקים.

העולם שמצדיע היום לביטוח הלאומי רואה את תפקודו בדאגה למפונים ולמיצוי זכויותיהם, אך אני רוצה לשתף כאן בתחושת האכפתיות והמחויבות, ועל המשמעות של התנהלות "כיד אחת" של כלל העובדים בביטוח הלאומי, כתף אל כתף, במטרה להקשיב לצרכי ציבור המפונים ברגישות, בכבוד, ולהשלים את תהליך הטיפול של מיצוי הזכויות בעילות.

כ-1000 מתנדבים מתוך 4500 המתנדבים, שפעילים בשירות ייעוץ לאזרח הוותיק ומשפחתו בביטוח הלאומי, מתמקדים בתפקידים החדש אל מול המפונים. הם מגיעים מספר פעמים בכל שבוע אל בתי המלון, מלווים בעובדים סוציאליים מקצועיים מהשירות שלנו, כדי להעניק תמיכה ומידע ולסייע ככל שניתן בהבנת הזכויות ובמיצויים. איזה עולם מרתק. מבוגרים לטובת הצעירים. גאוותי, כמנהלת האגף, היא על המפגש המרגש המתרחש בין שני העולמות אשר ברגע הופכים לעולם אחד כפי שהייתי רוצה לחוש ולראות גם בימי השגרה.

חשוב לי לשתף אתכם קוראים יקרים, שבמאות בתי מלון בכל רחבי הארץ בהם שוכנו אזרחים אשר פונו מבתיהם באזורי קו הגבול בדרום ובצפון. האזרחים הוותיקים הם חלק מעשרות ומאות אלפי המפונים, חלקם סיעודיים התלויים בזולת וחלקם עצמאים המסייעים לזולת.

המפונים, שהיו זרים זה לזה עד התכנסו יחד בבתי המלון, יוצרים קהילה עם מכנה משותף של צרכיהם זהים לביטחון

<<< המשך מעמוד 5

שיתוף פעולה עם הג'וינט – אש"ל נראה כדרך הטובה והטבעית ביותר להתחבר ללא מכרזים ובעיקר הרקע המקצועי עליו כבר יצרנו את החבורים הרלוונטיים. שיתוף הפעולה עם אש"ל אינו חדש לנו וההיכרות האישית עם השותפים היא שיוצרת את הבסיס להצלחה.

זה המקום לסיים ולסכם שהסדנאות שהחלו לגעת באנשים, שינו את תדמיתו של הביטוח הלאומי בקרב ציבור המבוטחים שהשתתפו והשירות האישי שניתן באמצעות המתנדבים אשר

כ-1000 מתנדבים בשירות ייעוץ לאזרח הוותיק ומשפחתו בביטוח הלאומי מתמקדים בתפקידים החדש אל מול המפונים.

הם מגיעים מספר פעמים בכל שבוע אל בתי המלון, מלווים בעובדים סוציאליים מקצועיים מהשירות שלנו, כדי להעניק תמיכה ומידע ולסייע ככל שניתן בהבנת הזכויות ובמיצויים. איזה עולם מרתק. מבוגרים לטובת הצעירים.

קיומי וכלכלי. עולות שאלות של בחירות חדשות בחיים - מקצוע, עבודה ומגורים... ממש כמו בכל משחקי החיים. שאלות גדולות עולות מהמצב הזה, ואנחנו, במסגרת הביטוח הלאומי, מנסים לתת מענה וסיוע מתוך הבנת המציאות החדשה והבחירות הנדרשות להמשך החיים.

אנחנו מצדיעים למפונים ומכבדים אותם על שיתוף הפעולה ועל כוחות הנפש שהם מגלים להתמודד עם המציאות המורכבת שנגזרה עליהם ועל יקריהם.

אנו מודים ומצדיעים לאלפי המתנדבים של שירות הייעוץ לאזרח הוותיק ומשפחתו בביטוח הלאומי על ההתגייסות המהירה והאמיצה לכל הדרוש לתמיכה וסיוע בימים אלה. פותחי דלתות לעולמות חדשים.

אנו מצדיעים לארגון שלנו – הביטוח הלאומי, שמתגלה גם בימים סוערים אלה כגוף שלב פועם בו ועובדיו פועלים ברגישות אל מול מצוקת אזרחים שנאלצו לעזוב את ביתם. ■

מלווים את המשתתפים לאורך כל הסדנאות וגם לאחר מכן העלו את הסיכויים להצלחה מירבת.

אציין את טלי שלזינגר שתכנס לתפקיד מנהלת האגף הבאה החל מ 1/5/2024, ומלווה את המיזם הייחודי הזה מתחילתו יחד איתי ועם השותפים שלנו באש"ל ובהצלחה רבה. משפיעה ומניעה את כל העובדים בסניפים לעשייה מבורכת זו ותמשיך להעלותו אותם מעלה אל המודעות הציבורית.

באיחולי הצלחה לטלי שלזינגר היקרה בניהול האגף. ■

* ורה שלום, מנהלת אגף הייעוץ לאזרח הוותיק ומשפחתו בביטוח הלאומי.

הגיל השלישי עוזר לגיל הראשון והשני

הגיל השלישי הוא כוח מאוד רציני - כוח כלכלי, כוח אלקטורלי, כוח ערכי-חברתי

ירונה שלום*

לביטוח לאומי יש מערך מאוד ייחודי של מתנדבים בראשותה של ורה שלום, מנהלת אגף הייעוץ לאזרח הוותיק ולבני משפחתו. ורה הצליחה לבנות מערך מתנדבים מחויב. מערך של כ-5000 מתנדבים, שמחויבים לנושא, שבאים עם תחושת שליחות. מפעל חיים של ורה. יש מוקד 9696* זמין תמיד לאזרחים ותיקים. ותמיד יש שם מענה יותר מהיר מכל מענה אחר. והמתנדבים מוכנים תמיד להתגייס לכל משימה. בעתות מצוקה הם מתקשרים באופן יזום לאנשים שאנחנו יודעים שהם זקוקים לעזרה. ועכשיו, עם פרץ המלחמה הם התקשרו טלפונית לזקנים עריריים. הם סייעו לאגף הסייעות לכל מה שהתבקשו. איך אמרה לי מתנדבת - אני מרגישה שאני משמעותית.

זה רווח כפול - גם הדרך הכי טובה לדחוק תלות ולקדם זיקנה מיטבית וגם לתת לאזרח הוותיק תפקיד עם משמעות.

בעבר נהגו לומר על נכים - equal but separated (שווים, אבל נפרדים) והיום התפיסה השתנתה ל-equal and integrated (שווים ומשולבים). אני חושבת שהתפיסה על הגיל השלישי צריכה להשתנות. אנחנו יוצאים ממעגל מהעבודה בגיל 67 ולפינו 15-20 שנות חיים, שעשור מתוכם הם בבריאות טובה ועדיין יכולים לעשות הרבה דברים, בהתנדבות או בכסף. המדינה לא משכילה לקחת הנכס של האזרח הוותיק ולהפוך את זה למכשיר משמעותי שמייצר ערך. התפקיד שלנו הוא לייצר ערך. אני חושבת שוורה שלום בנתה מודל לדוגמה שמייצר ערך ממשי.

המתנדבים שלנו, מבוגרים עם ניסיון חיים וחלקם מאוד מאוד מוכשרים, יוצאים לבתי המלון שמארחים את המפונים מעוטף עזה וקו הגבול בצפון, פוגשים אנשים צעירים בשעתם הקשה, ועוזרים לכלל המפונים, לא רק לבני הגיל השלישי. הגיל השלישי עוזר לגיל הראשון והשני. כאשר חושבים על זה - אפשר להקים במדינה מנגנונים חברתיים שיעשו את זה בצורה יותר מוסדרת.

אני חושבת שרשויות שירימו את הדגל הזה גם ייצרו משמעויות מאוד רציניות לתושביהם הוותיקים וגם יזכו בכוח עבודה נוסף מאוד משמעותי. לדוגמה, בבתי ספר ובמסגרות חינוך.

ישבנו לארוחת צהרים ומישהו שמבוגר ממני ב-15-20 שנה אמר, שלפעמים, התחושה שלו מול הילדים שלו שהוא שקוף. שותף לארוחה הגיב לו: 'אתה צריך שיהיה לך תפקיד ואז לא תהיה שקוף'.

ורח שלום הבינה את זה. היא הקימה את השירות של מתנדבים שמבקרים את הקשישים, שמפעילים את המוקד. כמה זה חשוב שיש את המוקד. לא לכולם אוריינות דיגיטלית ויודעים כיצד להתנהל מול הרשויות באמצעים דיגיטליים, והמתנדבים שלנו מסייעים להם למלא יחד את הטופס של התביעה, ולקשר אותם לרשויות אחרות. זה יוצר משמעות גם למתנדבים - זה משמר אנשים בלמידה תמידית. ורה דואגת להם להכשרות.

בזכות היכרות המתנדבים של אגף היעוץ לאזרח הוותיק את ביטוח לאומי הם היו זמינים מייד להגיע לבתי מלון ולסייע למפונים במיצוי זכויותיהם. בכל מקום אנחנו מקבלים על זה שבחים, כי זה באמת ייחודי.

בזכות היכרות המתנדבים של אגף היעוץ לאזרח הוותיק את ביטוח לאומי הם היו זמינים מייד להגיע לבתי מלון ולסייע למפונים במיצוי זכויותיהם. בכל מקום אנחנו מקבלים על זה שבחים, כי זה באמת ייחודי. אלה מתנדבים קבועים שיוצעים את התפקיד שלהם - לפגוש קשישים, יש להם מטרה ברורה. וזה מאוד משמעותי, זה הישג מאוד גדול של בטוח לאומי ושל ורה שלום. ורה עוד מעט פורשת ואני חושבת שהיא יכולה לטפוח לעצמה על השכם על ההישג הזה.

עכשיו אנחנו מכניסים את המתנדבים גם לבתי החולים לסייע לפצועי המלחמה שמאושפזים לשיקום ממושך, כי פקידי שיקום לא מצליחים להגיע לכולם. זה מדהים לראות שהם יודעים לתת מענה, ומדהים לראות, שבשעת חירום הם איתרו מיד את הקשישים העריריים, בשיתוף אגף הסייעות, ודאגו להעביר את המידע לגורמים שונים כדי שיבקרו אותם. זה מדהים.

בעקבות אירועי ה-7 באוקטובר יש הרבה אנשים, סבתות וסבים שנכדס נרצח או נפל בקרב, שגם מבקשים לתמוך בנן או בבת ששכלו את ילדם וגם אבלים בעצמם על מות הנכד. ורה שלום כבר יזמה קבוצות תמיכה בסבתות ובסבים השכולים וחושבת על מתן מענה. גם מערכת הרווחה מתגייסת לזה. אנחנו רואים אירוע טרור כאירוע שקרה לאזרח, למשפחה, ובמלחמה שאנחנו עוברים. אירוע הטרור פגע בקהילות שלמות.

עדיף היה להצמיד את קצבת הזיקנה לשכר הממוצע. העלויות של זה הן יקרות, והמדינה צריכה להחליט אם היא מוכנה לזה. אני, באופן אישי, חושבת שנוכל להצמיד לפי המדד המיטיב. אני חושבת שנעשו שינויים משמעותיים בקצבת הזיקנה ושמצב הקשישים טוב יותר, אבל אם הם רוצים שינוי הגמלאים עצמם צריכים להיות קבוצת לחץ יותר משמעותית. אנחנו יודעים להיות הפה שלהם - דאגנו להשלמת הכנסה לשינוי של ההכנסות, עכשיו הכנסנו מענק לבני 67+ שהוציאו אותם לחל"ת. אנחנו מסייעים איפה שאפשר.

*** ירונה שלום, לשעבר מ"מ מנכ"ל המוסד לביטוח לאומי**

שהגיל השלישי כיום הוא כוח מאוד רציני - כוח כלכלי, כוח אלקטורלי, כוח ערכי-חברתי.

זה כוח מאוד משמעותי, חלקו נשאר בשוק העבודה, לאו דווקא במשרה מלאה, אפשר בחצי או רבע משרה. אפשר שאדם שהיה בתפקיד X יוכל לעבור לתפקיד Y. המדינה צריכה לדעת לקרב את האזרחים הוותיקים, למצוא את הערך שהם יכולים לייצר

ולסיכום דבריי לקוראי "הגיל החדש": אני חושבת שהגיל השלישי כיום הוא כוח מאוד רציני - כוח כלכלי, כוח אלקטורלי, כוח ערכי-חברתי. זה כוח מאוד משמעותי, חלקו נשאר בשוק העבודה, לאו דווקא במשרה מלאה, אפשר בחצי או רבע משרה. אפשר שאדם שהיה בתפקיד X יוכל לעבור לתפקיד Y. המדינה צריכה לדעת לקרב את האזרחים הוותיקים, למצוא את הערך שהם יכולים לייצר ולדאוג לעשות את זה באופן יזום. במדינות שיוזעות לעשות את זה גם האנשים מרגישים יותר משמעותיים.

זה לא מספיק לחיות יותר שנים, צריך שהן תהיינה שנים טובות. שהחיים יהיו טובים. במובן הזה, אגף הייעוץ לאזרח הוותיק בהובלתה של ורה שלום השכיל לעשות משהו באמת מיוחד, השכיל להבין את הערך של אוכלוסיית הוותיקים ולאן נכון לכתב את זה. ■

אנשים זקנים בחזית

שרה הלפרין *

ההתקפה המפלצתית של השבעה באוקטובר התרחשה בבית, וכתוצאה מכך אנשים זקנים, שבדרך כלל אינם משתתפים בלחימה, מצאו את עצמם לפתע בחזית. זקנים רבים עמדו לבדם אל מול מחבלים. חלקם נרצחו, חלקם נחטפו, אחרים שרדו את המתקפה ואיבדו בני משפחה. רבים אחרים איבדו את ביתם והפכו לפליטים. אין מילים לתאר את גודל הזוועה וההפקרות.

חדשות וכתבות עיתונות מאז השבעה באוקטובר מספרות על ההתמודדות של אנשים זקנים עם האסון הלא צפוי שפקד אותם. אנו עדים לסיפורי גבורה רבים. כך למשל, רחל אדרי מאופקים, שנלקחה ביחד עם בעלה כבת ערובה בביתה, הצליחה לשרוד במחיצת מחבלים שעות רבות עד להגעת חילוץ. היא שרה עם המחבלים, חבשה את פצעיהם וכיבדה אותם בקוסקוס, קולה ועוגיות מעשה ידיה. בזכות חוכמתה ורגישותה היא היטיבה לקשור עמם קשר (עד כדי כך שאחד מהם אמר לה שהיא מזכירה לו את אימו), ולהציל את חייה וחיי בעלה. עדינה משה, בת 72, נלקחה בשבי מביתה בניר עוז לאחר שחזתה ברצח בעלה סעיד. בעת שחרורה מהשבי עדינה התווכחה עם המחבל בניסיון לוותר על שחרורה לטובת אישה מבוגרת יותר, במצב בריאותי פחות טוב משלה (ישראל היום, 26.11.23). שלמה רון, בן 85, היה ממקימי קיבוץ נחל עוז. כשהמחבלים תקפו, שלמה הורה לאשתו, בנותיו ונכדו להתחבא בממ"ד והוא יצא לשבת בסלון הבית להמתין למחבלים. הוא הניח שהמחבלים יחשבו שהוא לבד בבית וירצחו רק אותו, וכך היה. בגבורתו ובהקרבתו שלמה הציל את כל בני משפחתו (Ynet, 21.10.23).

בעשור השמיני, התשיעי והעשירי לחייהם, זקנים רבים מתגייסים למאמץ לשחרור נכדיהם משבי חמאס. דבורה לשם, בת 87, סבתה של רומי החטופה, ממתינה בשעות הלילה המאוחרות מחוץ לביתו של שר הביטחון כדי לשדלו לפעול לשחרור החטופים (ynet, 8.12.23). אביבה סלע, בת 97 מקיבוץ בארי, ניצלה מהטבח, אך בתה, חתנה והמטפלת שלה נרצחו. נכדה איתי נחטף לעזה. בכתבה בעיתון דבורה מצולמת בשעה שהיא עומדת שעונה על ההליכון שלה בכיכר החטופים, מפגינה לשחרור נכדה (N12, 4.1.24). כתבה אחרת מתעדת מסע קורע לב של סבים וסבתות הצועדים אל גבול רצועת עזה וקוראים: "קחו אותנו במקומם" (17.11.23, חדשות 13). רות הרן, בת 88, ניצולת שואה ושורדת הטבח בבארי, שכלה בטבח

את בנה ורבים מבני משפחתה חטופים בעזה. בימים אלה רות מובילה את הקמפיין הישראלי לרגל יום השואה הבינלאומי בארצות הברית. היא משווה בין הטבח בשבעה באוקטובר לשואה, ופניה מככבות על שלטי חוצות מול האו"ם ובטיימס סקוור (Ynet, 26.1.24).

המלחמה האיומה, אשר הציבה את הזקנים בחזית, חשפה בפנינו דמויות של אנשים זקנים נחושים, אמיצים, ערכיים, מסורים, עוצמתיים ובעלי תושייה. בימים שחורים אלה, הגיבורים הזקנים שנגלים אלינו בתקשורת מעוררים השראה ומהווים עבור רבים מודל נחוץ לחיקוי. המתכונ לעוגיות השוקולד צ'יפס של רחל הפך לווראלי. חולצות ותיקים עם איור וכיתוב של האמנית דנה ברלב: DON'T MESS WITH A KIBBUTZ GRANDMOTHER נותנים ביטוי להערצה הגוברת לדמותה של הסבתא הקיבוצניקית.

המלחמה חשפה חוסן, עוצמה מוסרית ויכולות אשר קיימים בשפע בקרב אנשים זקנים גם בעתות שגרה. אך ההתגייסות של אנשים זקנים מאז, חלקם במצב סיעודי, למשימות משפחתיות ולאומיות מהמעלה הראשונה היא ייחודית, ומלמדת על הפוטנציאל העצום הגלום באוכלוסייה זו לתרום לחברה ולמלא בה תפקידים משמעותיים.

הבמה התקשורתית שמוענקת לאנשים זקנים בתקופה הנוכחית מעידה אולי על צורך גובר במנהיגות מהסוג שאותה מגלמים הגיבורים הזקנים. שרה ג'קסון, בת 88, ניצולת שואה מקיבוץ סעד, הצילה את חייהם של שלושה צעירים שברחו מהטבח ברעים והסתתרו בממ"ד שלה. הצעירים מספרים ששרה השרתה עליהם "אי של שפיות, אי של קצת אור, מכל הבלגן שהיה מסביבי", "מעבר לפן הפיזי והאירוח וכל זה, היא גם נתנה איזושהי רוח גבית מנטלית. היה איזשהו חוסן נפשי שנתן לי מקום בטוח עם כל מה שקורה" (N12, 26.1.24). ישנם חוקרים הסבורים שהסיבה האבולוציונית לזקנה הארוכה הקיימת במין האנושי היא שלזקנים תפקיד חשוב בהישרדות השבט. החכמה והסיוע שמושטים הזקנים מגדילה את סיכויי ההישרדות של הדור הצעיר. אנשים זקנים יכולים להעניק לצעירים פרספקטיבה היסטורית, הבנה שכוחות עוצמתיים מעצבים את זהותנו ואת חיינו, אך גם תזכורת לכך שתקופות

המשך בעמוד 12 <<<

טראומה בזיקנה במהלך מלחמת חרבות ברזל

פרופ' יובל פלגי *

לא הרבה נכתב על טראומה בזיקנה, ובאופן ספציפי על טראומה בזיקנה בזמן מלחמה. מאז תחילת הלחימה פגשתי הרבה מאוד אנשים שנפגעו בדרכים שונות. ביניהם חיילים סדירים, אנשי ונשות מילואים, אימהות ונשים של אנשי מילואים, וגם לא מעט אנשים זקנים. כולם עוברים את זה קשה. בכל זאת, אם לדבר בהכללה יש מאפיינים שונים בין הקבוצות וכאן ארצה לדבר על קבוצת האנשים המבוגרים. פגשתי לא מעט אנשים מהדרום, שחוו את הדברים הקשים ביותר, כאלו שבינם נשרף, כאלו שהיו נצורים בממ"ד ושחייהם ניצלו בנס. בשורות קצרות אלו ארצה לנסות ולאפיין מה מייחד את התמודדותם של האנשים הזקנים ובאופן ספציפי את חייהם של חברי הקהילות הקיבוציות. אני חושב שהדרך המעניינת ביותר לראות ולהבין את חווית הטראומה של האנשים הזקנים היא דרך הפריזמה של סיפור החיים. זו לא הדרך האינטואיטיבית בה ניסיתי להבין מה שעובר על הזקנים שחוו אירועים אלו. ניסיתי להכניס אותם למשבצת של הטיפול המקובל בטראומה, אך הם לא התאימו – הן בגלל מאפיינים מסוימים שלהם, והן בגלל האופי האקוטי והמתמשך של המצב המשברי במדינה מאז ה-7 באוקטובר. כך שבשלב מסוים הבנתי שעלי לנסות לשנות את פרספקטיבת המבט על ההתמודדות עם הטראומה של הזקנים. התחלתי להביט בהם מנקודת המבט הנרטיבית-התפתחותית בהקשר של סיפור החיים. על פי אריקסון בשלב הזיקנה אנשים עושים מאמצים לאחד ולשלב את חוויות החיים שלהם למצב של סגירת סיפור החיים והשלמות (האינטגרטיבי). כלומר, להיות מסוגלים לספר בצורה אינטגרטיבית את מה שחוו לאורך החיים שלהם כולל הסתירות והחוויות השונות שחוו. מה שקורה בשלב הזה כעת בעקבות המלחמה, הוא שלפתע נקטע סיפור החיים, והסיפור אותו הם סיפרו עד עכשיו מקבל תפנית קיצונית שלא מאפשרת האחדה ואינטגרציה עם מה שהכירו בעבר. הסיפור נקטע בכל כך הרבה מישורים שהמאבק שלהם הוא לא בהתמודדות עם הסימפטומים הטראומטיים הקלאסיים כמו הזיכרונות החודרניים, ההימנעות מהעיסוק בדברים הקשורים בטראומה, בדריכות היתר, ובמחשבות וברגשות השלילים. כל אלו קיימים אך הם לא מה שמעסיק בעיקר את הזקנים. מה

שמעסיק אותם הוא הניסיון לארגן מחדש את הנרטיב שנקטע ולנסות למצוא מחדש את המשמעות המארגנת לחייהם.

האירוע הטראומתי פגע בסיפור החיים של הזקנים בכמה מישורים: הזהות של האדם הזקן למשל כחבר קיבוץ נקטעה, ופתאום הוא מוצא את עצמו כחבר קיבוץ המתגורר בעיר בתל אביב, בקרית גת או ברמת גן למשל. שם, הם נאלצים לראשונה למצוא לבד נותני שירות שאינם מכירים, להסתדר ללא המרכול, המכבסה, חדר האוכל, השבילים והחברים המוכרים של הקיבוץ. קיבוצניק מבוגר בעיר גדולה הוא לעיתים שילוב בלתי אפשרי. לחילופין הם מוצאים את עצמם מתגוררים פתאום אצל ילדיהם הבוגרים, נהנים מהמפגש עם הנכדים אך חשים שאבדה להם שם העצמאות והפרטיות לה הם זקוקים, חשים כמו ילדים מתבגרים מול ילדיהם הבוגרים. השינוי הזה הוא מהותי. רוב האנשים שמגיעים למצבים אלו לא תכננו את השינוי הזה, והוא קיצוני עבורם. אנשים שגרו שישים או שבעים שנה בקיבוץ מרגישים שלהתחיל לחיות עכשיו בעיר זה שינוי שאין להם כוחות אליו. השינוי הזה הוא לא רק טכני, של הסתגלות לקניה במכולת, או הגעה לקופת החולים באזור. זהו שינוי בסיסי בתפיסות חיים אליהן היו רגילים. למשל תחושת השייכות והזהות. כל חייהם הם חיו כחלק מהקהילה הקיבוצית על חלקיה הטובים והמורכבים ולפתע חשים שהם לא לגמרי חברי קיבוץ ולא לגמרי חלק מהקהילה, שאולי שכחו אותם.

האוכלוסייה הזקנה הראתה בסקר שעשינו לאחרונה, עמידות הרבה יותר גדולה משל האוכלוסייה הצעירה.

הניסיון, פרספקטיבת החיים, והידיעה שהם כבר עברו והתמודדו עם אירועים קשים בעבר, מסייעת להם לקחת את האירועים הנוכחים בפרופורציות. הם אמנם כואבים את האובדנים הטראומטיים שחוו, אך הם גם זוכרים ומכירים במה שנשמר ועדין קיים.

יומן המלחמה שלי

<<< המשך מעמוד 10

טלי שלזינגר *

המדינה. אנו מסייעים במיציאת זכויות של המפונים מקריית שמונה בצפון ועד שדרות ועוטף עזה בדרום. אנו פותרים בעיות במסגרת הביטוח הלאומי ומחוצה לו, מסבירים לכל אחד באופן פרטני את זכויותיו העכשוויות והעתידיות. אנו מחבקים ונותנים תקווה.

”הספקנו להכיר אישית את האנשים שפוננו מבתינו. לעיתים הם אינם זקוקים לדבר מביטוח לאומי, אך הם מגיעים לקבל חיבוק, תמיכה ורק רוצים שיראו אותם, שהמדינה תראה את מצוקותיהם. אין לטעות, רובם אנשים חזקים עם חוסן נפשי מרשים, אך הם מחפשים נחמה.”

אנו מתווכים את הקשיים איתם מתמודדים המפונים לאנשי המקצוע הרלוונטיים בביטוח הלאומי וזוכים לאוזן קשבת ולמענה מידי עבור המבוטחים.

הזכויות, גם הן הותאמו בהתאם למציאות הקשה איתה מתמודדים אזרחי ישראל. הזכויות לנפגעי איבה בעבר הורחבו. שעות רבות של חשיבה מוקדשות לדרכים בהן נסייע למפונים לממש זכויותיהם, ובמקביל להדריכם כיצד הם קמים על רגליהם וממשיכים לחיות ולהיות חיוניים למשפחותיהם ולמשק הישראלי. הטיפול במיציאת זכויות המפונים מצריך מחשבה מעמיקה ורגישות גם לאנשים שחוו את זוועות ה-7.10. וגם לאלה שנדרשו להתפנות מבתיהם וממקום עבודתם.

בביקורנו אלו כבר הספקנו להכיר אישית את האנשים שפוננו מבתינו. לעיתים הם אינם זקוקים לדבר מביטוח לאומי, אך הם מגיעים לקבל חיבוק, תמיכה ורק רוצים שיראו אותם, שהמדינה תראה את מצוקותיהם. אין לטעות, רובם אנשים חזקים עם חוסן נפשי מרשים, אך הם מחפשים נחמה.

הם מרגישים שיש מישהו שמבין, שבאמת רוצה לסייע להם ככל שניתן. והמישהו הזה הוא נציג של הביטוח הלאומי.

אז לי, ולכל מתנדביי והקולגות שלי מכל סניפי הביטוח הלאומי, ניתנה הזכות לפגוש את אותם אנשים, ובעיקר ניתנה הזכות להחזיר לאנשים את האמון ולטעת בהם תקווה. ■

את יומי הראשון עם המפונים התחלתי ממש בשבוע בו החלה המלחמה, עם ניצולי כפר עזה. הגעתי עם משלחת סניף ביטוח לאומי ביום חמישי הראשון אחרי פרוץ המלחמה. היה בי חשש גדול - מה אראה? מה אשמע? מי יהיו אותם האנשים? האם הם יהיו שבורים ברוחם? כועסים? האם ימררו בבכי? ואיך באמת אוכל לסייע לאנשים שלפני פחות משבוע עברו תופת כל כך קשה וכואבת ואיבדו כל כך הרבה אנשים יקרים.

כשהגענו כולנו יחד ראינו את האנשים, הם כבר לא היו האנשים מהטלוויזיה עליהם אנו שומעים מידי ערב, אלא אנשים אמיתיים עם כאב ודאגה כל כך עמוקים.

הם חשו כי הם נותרו לבדם במערכה הקשה. את תחושת הבדידות הכרונית אני מכירה היטב משנות עבודתי הרבות עם האוכלוסייה המבוגרת במסגרת הייעוץ לאזרח הוותיק ומשפחתו. מסגרת שמפעילה למעלה מ-50 שנה אלפי מתנדבים לטובת אנשים מבוגרים בודדים בקהילה. אך הבדידות הזאת הייתה אחרת - הייתה בה אכזבה, כעס וכאב שלא אוכל לתארם במילים. לאחר ששמעתי את סיפוריהם הקשים ביקשתי את רשותם לחבק אותם. החיבוק לא היה רק שלי כאדם פרטי, אלא חיבוק אמיתי וכנה של המוסד הסוציאלי הגדול במדינת ישראל - הביטוח הלאומי.

מאז אותו היום חלפו יותר משלושה חודשים. אני, יחד עם מתנדביי המופלאים, אנשים נהדרים שקצרה היריעה מלתאר את אישיותם ופועלם, מבקרים את המפונים והניצולים כל שבוע בבתי המלון בהם הם שוהים. אנו שומעים את הקשיים, הן האישיים ובעיקר מול הבירוקרטיה המורכבת של כל מוסדות

”המלחמה חשפה חוסן, עוצמה מוסרית ויכולות אשר קיימים בשפע בקרב אנשים זקנים גם בעתות שגרה. אך ההתגייסות של אנשים זקנים מאוד, חלקם במצב סיעודי, למשימות משפחתיות ולאומיות מהמעלה הראשונה היא ייחודית, ומלמדת על הפוטנציאל העצום הגלום באוכלוסייה זו לתרום לחברה ולמלא בה תפקידים משמעותיים.”

רעות באות והולכות (קון, 1991). דב אליעז, בן 87 מקיבוץ ניר עוז, איבד את נכדו תומר, שנחטף ונרצח. בכתבה בעיתון דב מצולם רכוב על מכסחת דשא בקיבוץ החרב. "באתי לתת כתף לחבר'ה פה, להרים את הקיבוץ מחדש", הוא אומר, ומהווה מופת של חוסן ותקומה (ynet, 11.12.23).

”המלחמה האיומה, אשר הציבה את הזקנים בחזית, חשפה בפנינו דמויות של אנשים זקנים נחושים, אמיצים, ערכיים, מסודרים, עוצמתיים ובעלי תושייה. בימים שחורים אלה, הגיבורים הזקנים שנגלים אלינו בתקשורת מעוררים השראה ומהווים עבור רבים מודל נחוץ לחיקוי

בימים כתיקונם אנשים בזקנה המאוחרת זקנים במצב סיעודי נתפסים כמי שנזקקים לסיוע ואינם מסוגלים לתת. התנאים הייחודיים שיצרה המלחמה פתחו בפני זקנים אלה מרחב לפעולה ולנראות. גודל השעה וגודל האסון דחפו את הזקנים למלא מרחב זה ולממש את יכולותיהם לטובת החברה. הלוואי והפוטנציאל אשר נחשף ובא לידי ביטוי כעת ימשיך להתממש גם בימי שגרה ושלום. ■

* שרה הלפרין, M.A., M.S.W., עו"ס מומחית לזקנה, מרצה, מדריכה ופסיכותרפיסטית

העצמאות שלהם כחברי קיבוץ נפגעה, מהמקום בו הכירו את האנשים ויכלו לדאוג לצרכיהם פתאום עליהם להגיע למקום בו לא מכירים אותם, בו הם נפגשים עם הגילנות כעוד פצינטיית זקנה בקופת חולים, כלקוח זקן מבולבל בסופר. גם חווית ההגנה של הקיבוץ כחברה השומרת על חבריה כולל החריגים והזקנים שבתוכה, נפגעה. פתאום, המערכת כולה נמצאת במצב של הישרדות בו היא אינה יכולה לתת מענה לכולם וחברי הקיבוץ הזקנים שמחוץ למלונות או לסידורי הדיור הקבוצתיים הזמניים המתארחים אצל ילדיהם או בדירות המוגנים שוב אינם מוגנים, דבר היוצר שבר בחוויה הזהותית של הקיבוץ כמגן וכמשפחה שתמיד תהיה שם.

כל אלו מקשים על האדם הזקן שצריך כעת לבנות מחדש את סיפור חייו כאדם זקן. לא פעם הם חשים שבר גדול ובגידה, לא רק של המדינה שנטשה אותם אלא גם של הקיבוץ. שבר שבו הם הופכים שקופים, לא נראים, עוד אדם זקן בעולם מנוכר ששכח אותם.

למרות כל מה שאמרתי כעת, חשוב גם לזכור כמה פרטים חשובים. האוכלוסייה הזקנה הראתה בסקר שעשינו לאחרונה ונמצא כעת בהליכי פרסום, עמידות הרבה יותר גדולה משל האוכלוסייה הצעירה. הניסיון, פרספקטיבת החיים, והידיעה שהם כבר עברו והתמודדו עם אירועים קשים בעבר, מסייעת להם לקחת את האירועים הנוכחים בפרופורציות. הם אמנם כואבים את האובדנים הטראומטיים שחוו, אך הם גם זוכרים ומכירים במה שנשמר ועדין קיים. כך שחשוב לזכור שלצד הקשיים הייחודיים שצינתי, האוכלוסייה הזקנה מרשימה גם ביכולות ההסתגלות שלה, והעמידות שלה לנוכח האתגרים הרבים עמם הם מתמודדים ועל רקע מה שעברו. פרופ' לומרנץ תיאר את הזקנים כבעלי יכולת לא-אינטגרציה, כלומר, לשאת ניגודים וסתירות פנימיות בסיפור חייהם ובהחלט ייתכן שזה גם מה מסייע כעת בהתמודדותם של הזקנים ביצירת סיפור חיים חדש שהינו פחות אינטגרטיבי, ואף טראומטי, אך עם זאת מסוגל להחזיק בתוכו את המציאות המורכבת בעלת הסתירות הפנימיות שתוארו. כך או כך, נקווה לסיפורי חיים פשוטים וקלים יותר, ולימים שקטים ורגועים. ■

* פרופ' יובל פלגי, החוג לגרונטולוגיה, אוניברסיטת חיפה

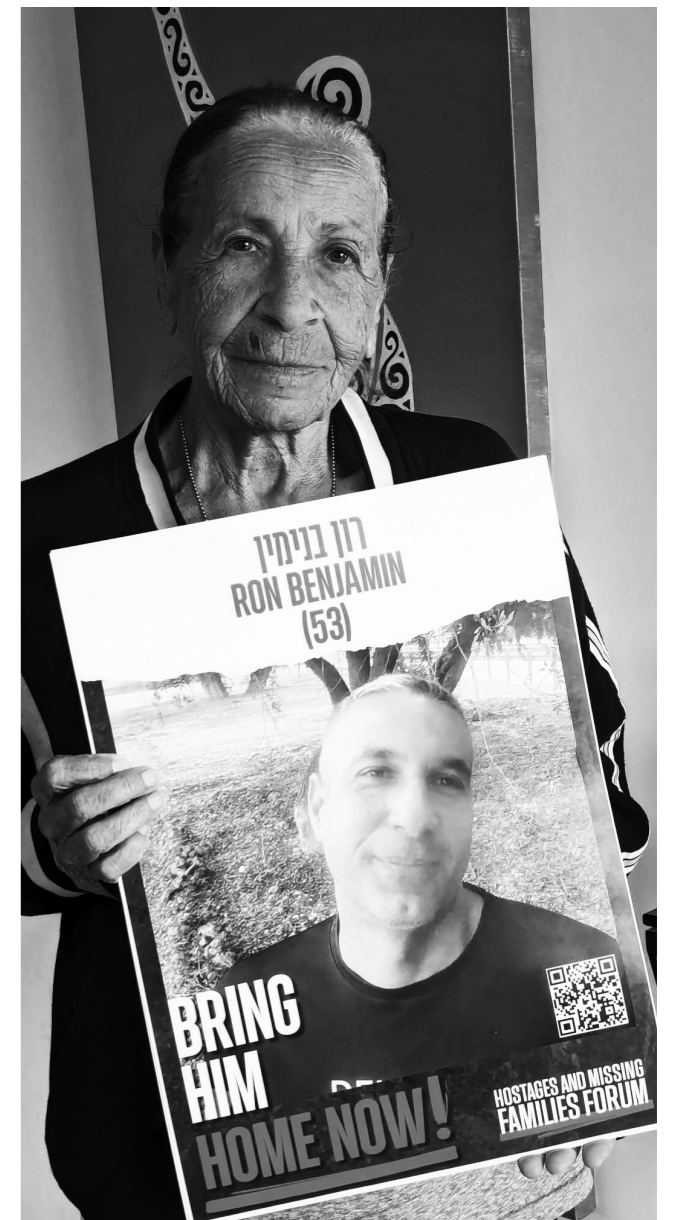
* טלי שלזינגר, מנהלת תחום יעוץ לאזרח הוותיק ומשפחתו, סניף ביטוח לאומי כפר סבא

150+ ימים לשבי החטופים

כערבה הבוכייה - חנה, אימו של החטוף רון בנימין, בת ה-93

גדי פורת *

ד"ר ליאורה בר טור, מחלוצות הפסיכולוגיה של הזיקנה בארץ, חזרה נפעמת מאישיותה של **חנה בנימין**, אימא של **רון בנימין** החטוף שבשבי החמאס, לאחר שנפגשה איתה ועם בנה וכלתה שמארחים אותה בביתם. "ממליצה לך לערוך ריאיון עם אישה מיוחדת בת 93, צלולה וחדה, שבנה נחטף בשבת השחורה", אמרה לי ליאורה לאחר פגישתה. וכך, נלוויתי לד"ר בר-טור לראשון לציון וזכיתי להכיר אישה מופלאה. וזכיתי לתרגום חי של מה זה 'תעצמות נפש' ובורכתי בריאיון יוצא דופן. **נא להכיר - חנה בנימין, אימא של רון השבוי בעזה שמייחלת לשובו בהקדם, שמבקשת - "קחו אותי במקומו".**

עם מי אני יושב?

עם חנה בנימין בת 93 נולדה בירושלים, בנחלאת, דור שביעי בירושלים, 3 ילדים, 8 נכדים, 7 נינים והנינה השמינית בדרך.

ואת זוכרת את השמות של כולם?
את כל השמות.

ומתי עזבת את ירושלים?

בסוף 47 באנו ליפו. אבא שלי היה בצבא הבריטי. אנחנו משפחה של 11 ילדים (2 אחים ו9 אחיות). אני הגדולה. וכל שנה נולד ילד היה קשה כי גדלנו בחדר אחד, מחצלת, מיטה אחת ומזרנים למעלה. בלילה פורסים את המחצלת והמזרנים וישנו אחד עם השני. ככה גדלנו. עד אחרי מלחמת השחרור.

אחרי מלחמת השחרור אבא שלי קיבל דירה ביפו. התחתנתי, גידלתי את הילדים. הכל ביהודה הימית ביפו.

כמה מהאחים עדיין חיים?

אחותי נפטרה לפני חצי שנה. נסעה לאילת לנוח ולא קמה. אחי, אחרי בשנה הייתה לו מחלה, גם נפטרה. וגם עוד אח. נשארנו שבע אחיות. ואנחנו מאוד קשורות אחד לשנייה.

אני רוצה להגיד לך משהו - אמא שלי נפטרה בגיל 95. לא הייתה חולה ולא כלום. היא השאירה לי צוואה: 'חנה, אני רוצה להגיד לך משהו - את חייבת לשמור על הגחלת'.

ככה המשפחה. אם חס וחלילה הקשר ייפרד אין כלום. זה כבר צוואה. מאז ועד היום אנחנו נוסעות פעמיים בשנה לנופש, רק האחיות. בלי בני זוג. מתפרעים, אוכלים, שותים, צוחקים, עושים חיים, ראשון עד חמישי. פעמיים בשנה, זה הגיבוש.

ובשוטף?

היינו הולכים כל יום שלישי אצל אחת האחיות ובשבת - קבוע אצל אחת האחיות. אוכלים, צוחקים. גם רבים. מתווכחים. רק האחיות. בלי המשפחות. גם כשמתווכחים אחרי שנייה כאילו לא היה כלום. אין שנאה. זה מה שלמדתי מאמא שלי וזה מה שאני מעבירה.

והצלחת להעביר את זה?

כן. תשאל אותם (הבן והכלה הישובים בסמוך). עכשיו האחיות שלי אוכלות את הלב כי אני סובלת והן לא יכולות לעזור לי.

ומה קורה עם הדור הבא, הבני דודים?

כולם ביחד. הילדים שלו, הילדים של אח של בעלי. היינו נפגשים גם עם המשפחה של בעלי. פעם בשנה נוסעים לבית מלון, עם הילדים, עם העגלות. נסענו כמה פעמים לנווה אילן, עם הילדים, הנכדים, העגלות והנינים, 80 איש היינו.

אמא שלי באה מטורקיה כשהייתה בת 6. אבל אבא של סבא שלי מירושלים. לסבא שלי הייתה חנות בשוק של העיר העתיקה. אמא שלי באה כי רצחו את אבא שלה. סבתא שלי חזרה והיו לה רק שתי בנות, אמא שלי ואחותה. הלכו דרך ההרים.

כמה את מתגעגעת לימים של פעם?

אין מילים. אז לא היה לנו כלום, אבל הסתדרנו. היה כיף. לא הייתה מלחמה 'מי קנה לי', 'למי קנו'. עד היום אני מסתפקת במה שיש לי. החומר לא היה חשוב, וגם לא היה בכלל. אפילו שהייתה מדינה ענייה היה אוכל. לא אשכח את הפלפל האדום עם הגבינה עם פרוסה של לחם.

רון נולד ב-7.7.70. שלוש פעמים 7 חטפו אותו ב-7 באוקטובר, ביום ה-70 שנה לבארי. הכל 7. ויש 70 יום לחטיפה. אני מחכה רק ל-7. זה התאריך שלו.

חנה, איך התקשורת עם הנכדים? הם חיים בעולם מושגים אחר לגמרי ממה שהיה פעם

הם שפוטים של סבתא שלהם. אני גידלתי את כל הנכדים. את הנינים כבר לא. הנין הכי גדול כבר בן 7. לא יודעת איך להגיד לך - גידלתי את הנכדים כולם. תואר ראשון ותואר שני לכולם.

אבל הם חיים בעולם של אינטרנט. זאת חשיבה אחרת. לא מעניין. הם מצלצים לי. מדברים איתי. הנכד שלי הקטן - טיפלתי בו גם כשבעלי היה חולה מאוד. לא ויתרתי. היה לי קשה.

לפני כמה שנים נפרדת מבעלך?

הנכד שלי היה בן שלוש. זה היה לפני 27 שנים. היום הוא בן 30. כל הזמן טיפלתי בילדים. הם קשורים אליי. בגיל 22 הנכד שלי קיבל סרן. הקצין שם דרגה על הכותפת, ואת השניה הוא ביקש שסבתא תשים. המפקד התפלא. הוא שאל את אמא שלו אם אפשר לשכפל נכד כזה. כל הנכדים שלי כאלה.

אני נמצאת בתוך מערבולת. תגיד תודה שהוא בחיים. אבל איך הוא נפצע. באיזה תופת. שייקחו אותי במקומו. אני, תוך חודש אני אמות. אני עוד אעשה לו אוכל לסינואר. אני אביא לו את הנשק. קחו אותי. מה יש לי? עוד חודש? רק ישימו אותי במרתף אני אמות מפחד.

רון נחטף כשירד לרכוב על אופניים באזור בארי...

רון נולד ב-7.7.70. שלוש פעמים 7. חטפו אותו ב-7 באוקטובר, ביום ה-70 שנה לבארי. הכל 7. ויש 70 יום לחטיפה. אני מחכה רק ל-7. זה התאריך שלו.

יש לו 2 בנות.

היה אצלי ביום כיפור. נסע מרחובות לבית שלי בראשון באופניים. חיכיתי לו למטה לפני שאני הולכת לבית כנסת. הוא אומר לי אמא קניתי לי אופניים חשמליים שיהיה לי יותר קל בעליה. אמרתי לו תמיד כשאתה הולך שיהיה לך בתרמיל קצת שקדים ותמרים. הוא עשה את זה. הם שומעים.

הילדים שלי יודעים, אתה בדרך הביתה - צלצל כשהגעת. כשרון היה נוסע באופניים הייתי אומרת לו תיזהר בכביש, ואל תרכב ליד התוהום.

ולא בחוץ לארץ, פה הלך הבן שלי לאיבוד. קשה לי. בתוך תוכי אני לא שקטה.

מי עוטף אותך היום חוץ מהכלה המקסימה?

הנכדים והנינים. הם פה. באים אלי בשבת. האחיות שלי באות.

ואנשי מקצוע?

כן. באים. מהעירייה בא ראש העיר. היה ישראל זיו מהטלוויזיה. הוא בא. המתנדבת של ביטוח לאומי מעולה. היא יושבת איתי, מדברת והכל.

וממרכז היום שהיית הולכת מישהו בא?

שם הבעיה היא שאחת מהמועדון הבת שלה ובעלה נרצחו במסיבה ונשאר שתי נכדות. אז זה לא מתאים. הם לא יכולים

ספר: "המשכיות ושינוי: גמלאיות שלא פרשו"

הספר נכתב על-ידי תשע גמלאיות שהיו שותפות לקבוצת דיון על הקשרים בין החיים לעבודה לאורך שנים אחדות.

מחברות: דבורה קלקין-פישמן, פרימה אלבז-לוביש, תמר אפל קמפו, לאה בר-אפרת, רחל הרץ-לזרוביץ, רות כץ, לאה הגואל, מיכל סובל, ליאורה אור (2023)
הוצאה: מכון מופ"ת

המקום על הרצון הטוב ולקהל הדיירות והדיירים שנכחו במפגש והקשיבו לנאמר בעניין רב".

על תהליך כתיבת הספר כותבות המחברות: "ההתחלה: כקבוצת מכרות קבענו פגישה ראשונה בבית קפה וגילינו כי החבורה מוצאת שפה משותפת. משם החלה הרפתקה של פגישות חודשיות שנמשכת עד היום הזה.

מי אנחנו: הקבוצה שהתגבשה כוללת רופאה אחת, היסטוריונית אחת, מומחית להוראת מתמטיקה אחת, שלש פסיכולוגיות עם התמחויות שונות (חברה, פרטים, חינוך) ושלוש סוציולוגיות. כל אחת בתת-תחום שונה – משפחה, רפואה, תאוריה.

ארבע חברות בקבוצה נולדו בארץ. אחת עלתה ארצה בילדות וארבע חברות הגיעו לישראל בבגרותן. כולנו זכינו להקים משפחות משלנו. כולנו הצלחנו לדבוק בעבודה שאהבנו עד לגמלאות, שאצל כולנו הגמלאות הופיעה מוקדם מדי. החובה המנהלית לסיים את ההתקשרות עם מקומות עבודה סתרה את הכרתנו כי עודנו מסוגלות לבצע משימות עבודה, וחשוב מכל - עבור כל אחת מאיתנו היה ברור כי טרם השלמנו את המשימות שהצבנו לעצמנו בעבודתנו. עם זאת התברר שכל אחת מאיתנו מצאה דרך להמשיך בעיסוקיה. אחדות המשיכו להנחות סטודנטים, אחרות המשיכו ללמד במסגרות לא פורמליות או עברו לתפקידים חדשים בארגונים שלא הכירו קודם.

תוכן הפגישות: בפגישות דיברנו אמנם על היבטים שונים של העבודה ועל השילוב בין התנסויות בעבודה עם חיינו הפרטיים. אולם, שיתפנו את הקבוצה גם במה שהלהיב אותנו כתחביבים: כתיבת שירה, פיסול, נגינה, כתיבה יוצרת. כך הכרנו זו את זו. בפגישות הרגשנו חופשיות לספר לקבוצה על אירועים חשובים במשפחותינו ובעבודה. שמחנו יחד על ההישגים שיכולנו לספר עליהם, אבל גם היה ברור שאפשר לחלוק עם החברות את הלכחים המכישלונות.

מהי מהות הקשר בין העבודה לבין החיים האישיים? הספר המשכיות ושינוי: גמלאיות שלא פרשו מציע תשובות לשאלה הזו מנקודת הראות של תשע נשים בגיל פרישה, נשות אקדמיה, חוקרות, מרצות וקלינאיות - שהתארגנו כקבוצה שקיימה לאורך כעשר שנים מפגשים חודשיים שנדונו בהם שאלת הפרישה, והקשר בין העבודה והחיים. מתוך המפגשים הללו, נולד ספר. השיח בקבוצה אפשר למשתתפות עיבוד משותף של סיפורי חיהן, עד לגיבושו של כל סיפור חיים לפרק אישי בספר זה.

הספר כולל גם מבוא שסוקר ומשווה את הספרות המדעית הבין-לאומית בתחום, פרק העוסק בנרטיבים המרכזיים העולים בפרקים האישיים, וכן אפילוג המתאר את הפרידה מהעבודה על הספר ומחשבות לעתיד. המתודולוגיה המחקרית משלבת בין שלוש גישות: אוטו-אתנוגרפיה, אוטו/ביוגרפיה ומחקר נרטיבי. לספר חשיבות המחקרית בהארת הזווית הייחודית והחדשנית של נשות אקדמיה שפרשו לגמלאות. הוא מציע מסע מרתק בשבילי החיים, תוך בחינה מעמיקה של מגוון מסלולי התפתחות אישית ומקצועית. הפסיפס הצבעוני של סיפורי חיים מלאים ועשירים, שהפרישה היא רק נקודת ציון בהם ובפירוש לא סוף פסוק לחיוניות ולעשייה, משדר מסר אופטימי שכל קוראת וקורא ייצאו נשכרים ומחוזקים ממנו.

השקה של הספר "המשכיות ושינוי גמלאיות שלא פרשו" התקיימה בבית האבות בית יולס בחיפה.

חברות הקבוצה: "שמחנו להשיק את הספר ב"בית יולס" בו מתגוררת חברתנו ושותפתנו לספר, ד"ר דבורה קלקין-פישמן, אשר חלק ניכר מהמפגשים התקיים בדירתה. תודתנו להנהלת

אחת מהמועדון הבת שלה ובעלה נרצחו במסיבה ונשארו שתי נכדות. אז זה לא מתאים שיבואו מהמועדון לבקר אותי... אמרתי להם - 'אני יודעת שאתם אוהבים אותי ואני חסרה לכם. תירגעו - אני אבוא'.

יש משהו שאת מפחדת ממנו?

אני מפחדת מידיעה לא נכונה. אם הם יבואו ויגידו - הוא בין החטופים ששחררו, נחכה אתו בבסיס שלו בצבא. לא יודעת מה להגיד.

מה את מרגישה?

מועקה. אותו אני מרגישה. אני מדברת אתו. מתפללת כל בוקר. תהיה חזק, אל תפחד. אתה תצא משם. כמו שאמא שלי אמרה לאבא שלי - אל תפחד.

עכשיו אין הסכם, אין כלום. עכשיו החטופים עם סינוואר.

אני נתקל בהרבה מקרים שאחרי שבוע-שבועיים שאמא גרה עם הילדים שני הצדדים אומרים - מספיק. איך זה אצלכם שאת כבר שבועות חיה עם הבן והכלה? אין מתח לפעמים?

תמיד אמרתי שיש לי מזל. בורכתי בכל דבר. יש לי שתי כלות וחתן. זה מתנה. אני לא מתערבת. יושבת. לא אומרת 'למה את עושה לו ככה, למה את לא נותנת לו לאכול?', לדוגמה. אני תמיד אומרת תודה לקדוש ברוך - אני בורכתי. תראו את הנכדים שלי, את הנינים. טוב לי, לא רע לי. יש לי ילדים מקסימים, יפי תואר, והגיעו לאן שהגיעו בזכותי. אני חיה למען הילדים. לא בשבילי כלום.

אני פחדנית. לעקירת שן גדוד צריך לבוא איתי. לעשות חיסון בקופת חולים באים איתי. אבל בשביל הילדים אני אלחם.

גם אני בורכתי להכיר אותך.

תודה.

לבוא כי אין לפה תחבורה ישירה. המועדון שלי הוא בקצה העיר. זה לא מתאים לאנשים מבוגרים לעשות ביקור נימוסים. אמרתי להם - 'אני יודעת שאת אוהבים אותי ואני חסרה לכם. תירגעו - אני אבוא'.

תראה, אני המרכז של המועדון. אני שרה, אני רוקדת, אני עושה הכל.

ובבית את חיה לבד?

כן. בעלי נפטר. היה לי סדר יום. הייתי קמה ב-7 מתפללת. הולכת ברגל שעה עד למועדון כל יום, כבר שנים. הייתה באה המטפלת לקחת אותי. דווקא בסדר המטפלת. היא לוקחת אותי למועדון ושוטפת אצלי את הרצפה. 13 שעות בשבוע.

קשה לי. אני משתדלת, אבל בתוך תוכי כואב לי. אני הולכת לישון, חושבת - מסכן בטח קר לו. אני מכירה את הילד שלי. אולי הוא רעב. הוא פדנט. יותר גרוע מאמא שלו בניקיון.

כמה את מחוברת לחדשות?

כל הזמן. לא נותנים לי מהבוקר, נותנים לי מהצהרים. אני רואה טלוויזיה עד שעה 9 ואז מבקשת לשים לי סרט. אני רואה סרטים טורקיים עצובים.

את בוכה?

לא יוצא לי. בכיתי ביום הראשון שאמרו לי. בכיתי על אביגיל. בכיתי על שני הג'ינג'ים שאמא עוטפת אותם עם השמיכה. אמרתי אולי ירחמו עליה. עליה בכיתי. בכיתי על הילדה שנשארה לבד.

אני נמצאת בתוך מערבולת. תגידי תודה שהוא בחיים. אבל איך הוא נפצע. באיזה תופת. שייקחו אותי במקומו. אני, תוך חודש אני אמות. אני עוד אעשה לו אוכל לסינוואר. אני אביא לו את הנשק. קחו אותי. מה יש לי? עוד חודש? רק ישימו אותי במרתף אני אמות מפחד.

* גדי פורת, עורך מגזין "דורות"

התנדבות היתה אף היא חלק מחיי הפנסיה שלי בעיקר הרצאות למתנדבי ועובדי ביטוח לאומי, המסייעים לאוכלוסייה המבוגרת, וכן זכורים לי מיפגשים מרתקים שנתתי ל"חברת ותיקי דור תש"ח" הנושקים לגיל 90 וגם מעבר לו, ושוחחנו בצורה מרתקת על סוציולוגיה ומשפחה.

כל זה בתוספת משפחה חמה ואוהבת, חברים וחברות איתם חולקים רגעי שמחה ורגעי עצב, בילויים וקצת תרבות - גם בעידן בו הגוף לא תמיד מתפקד כפי שהיה בעבר, מצאתי את הנוסחה המתאימה לי להמשיך להיות פעילה בכל מה שתיארת, להיות אופטימית ולשמור על בריאות פיזית ונפשית.

כפי שקטעים אלה מעידים, כל סיפור נכתב מנקודת ראות אישית ומיוחדת. ויש בכולם יחדיו תרומה לחשיבה של כל קורא/ת. כפי שכתבה קוראת אחת:

"הספר מהווה אתגר והשראה לכל אישה (ואולי לכל גבר), שמבקשת מימוש עצמי, בתחומים שאינם תלויי גיל. הכותבות... מעודדות מפנה תודעתי לרעיון הפרישה באימוצן את רעיון ההמשכיות, הרחבת הדעת והעשייה בתחומי עניינן וההתאמה לצרכי החברה והקהילה. בכל מקרה זה מרגיש כיף גדול!..." ■

ונחישות בניסיון למצוא דרכים לפגוש את הנכדים והילדים, כי הקירבה אליהם חשובה להם מאוד.

והנה הגיע הגיל בו יוצאים לגימלאות. לאן אפנה ומה אעשה? שמעתי מחברות שפרשו לפני על התנדבות, פעילות גופנית, פעילויות שונות עם נכדים, נסיעות וטיולים ועוד. אבל הרגשתי שאני רוצה להמשיך את העשייה האקדמית במינון שאוכל ליהנות גם מעבודה וגם מהנאות החיים בגיל המבוגר. והנה קיבלתי הצעה ממכללת עמק יזרעאל להיות ראש החוג לשירותי אנוש שהוקם במכללה.

מכללה בפריפריה מעלה אתגרים ויש לה משמעות מעבר ללמידה האקדמית, והאמנתי שהיא צריכה להיות בקשר אמיץ עם הסביבה בתוכה היא שוכנת - כפרים, קיבוצים, ישובים קהילתיים של בני עדות ודתות שונות. לכן, הסטודנטים בחוג, יוצאים להתנסות בארגונים שונים השוכנים בעמק למשל, בית חולים, עמותה, מרכז צעירים, מרכז יום לקשיש ועוד. טיפוח סטודנטים חלשים, דור ראשון להשכלה גבוהה, הוותה אף היא מטרה מאוד חשובה בעבודתי.

התאפיינה במחויבות טוטלית לחברה. עבודתי הופסקה לאחר שסירבתי לשתף פעולה עם מהלך שנתפס בעיני לא אתי.

עברתי למשרד הבריאות בתפקיד סגנית רופאת המחוז ומנהלת המחלקה למחקה, מידע ומחשוב. הארגון היה מאתגר אם כי גם קשוח. חוויה מעשירה נוספת באותה תקופה קשורה להוראת מנהלי מערכות בריאות בסין, בפיליפינים ובוייטנאם.

לאחר 14 שנות עבודה במשרד הבריאות החלטתי לצאת לפרישה מוקדמת. כגמלאית בת 60 המשכתי בעיסוקי האקדמיים במכללת עמק יזרעאל ובאוניברסיטת חיפה. פניית המכללה שאקבל על עצמי את המינוי לתפקיד ראש התוכנית ללימודי תואר שני במנהל מערכות בריאות שעמדה להיפתח בה, הייתה עבורי אתגר חדש. באותה שנה קבלתי תואר פרופסור חבר מטעם המועצה להשכלה גבוהה. במשך ארבע שנים וחצי עסקתי בהקמת החוג לתואר שני ובניהולו. התקופה הייתה עמוסה, אך מרתקת ומאתגרת. חמש שנים לאחר הקמת החוג, התקבל האישור המיוחל להסמכה קבועה של התכנית! לקראת פרישתי ממכללת עמק יזרעאל החלטתי ללמוד במכון מופ"ת בתל-אביב, שם השתתפתי בקורס שנתי בשם "ניהול אקדמי בתנועה" ובהמשך בקורס תלת שנתי העוסק ב"כתיבה יצירתית". בימים אלה אני עוסקת בעיקר בכתיבת ספר אוטוביוגרפי ובשמיעת קורסים בחוג לספרות באוניברסיטת חיפה.

משפחה, לימודים, עבודה ופרישה - ציוני דרך חות כץ

אני, פרופ' רות כץ, סוציולוגית חוקרת משפחה ובעיקר יחסים בינדוריים בזיקנה, ילידת חיפה, שמרבית שנותיה חייה בעיר. מדוע החלטתי לחקור את נושא המשפחה? התמקדות במשפחה נבע מזה שהורי, אבא מברלין ואימא מירושלים, שילבו מזרח ומערב, חיו חיי זוגיות מאושרים ומלאי עניין ותמכו אחד בשני בכל חייהם ואני תמיד הייתי מוקפת בבני משפחה אוהבים. סיימתי את הלימודים והתחלתי לעבוד בחוג לסוציולוגיה ובבית ספר לעבודה סוציאלית באוני' חיפה - שני חוגים בהם נחשפתי לשני עולמות - האחד עם דגש תיאורטי והשני עם דגש על יישומיות ותרגום התיאוריות לטיפול ולמעורבות. חקרתי סגנונות חיי משפחה (חד הוריות, מגורים משותפים ללא נישואים - זוגיות, יחידנות ועוד), משפחה בקבוצות אוכלוסייה שונות, ומשפחות בקיבוץ. עם ניסיון המחקר שרכשתי ברור שקיים מכנה משותף לכל המשפחות - משפחה יכולה להיות מקור אהבה, תמיכה ועידוד אך גם מקור שנאה ואלימות. בתחילת שנות ה-2000 התחלתי לחקור משפחה וזיקנה וגיליתי כל פעם מחדש כמה המשפחה בישראל מרכזית ומוערכת, על אף השינויים והשחיקה שמתרחשים בה. גם בתקופת הקורונה, דיברו סבים וסבתות על הקשיים בימי הסגר אבל גילו יצירתיות

הספר נולד: בהצטרפותן של פגישות התנסונו בשני תהליכים לא צפויים. האחד - הקבוצה שהתקבצה באופן מקרי הפכה לקבוצת חברות קרובות. פיתחנו רוח של קהילה. בו זמנית היה תהליך אישי - כל אחת מאיתנו גיבשה ראייה חדשה של חייה ושל עבודתה. בחנו את סיפורינו האישיים לאור הסיפורים של האחרות. זאת הייתה הנקודה שהביאה אותנו לרצות להנציח לקחים מהשיחות בכתיבה. כל אחת מאיתנו כתבה פרק על חייה ועל עבודתה, על מקורותינו ועל קווים מנחים, על התפתחויות, על מטרות. קראנו את סיפורינו בפגישות בדקנו ביקרנו שיפצנו חזרנו. סיכמנו לקחים, ולמיטב הבנתנו ראינו שאנחנו בעצם כותבות ספר.

מה יש בספר?

בספר "המשכיות ושינוי: גימלאיות שלא פרשו" יש הקדמה, 9 פרקים שכל פרק נכתב על ידי חברה אחת, על חייה היא ועל העבודה שעשתה ועושה. פרק נוסף, הפרק הפותח, עוסק בעולם החוויות של הגיל השלישי במחקר ובחברה, וכן פרק מסכם עם לקחים."

לפניכם, שתי טעימות מתוך הסיפורים בספר: ראשי פרקים מסיפוריהן של ליאורה אור ורותי כ"ץ

משפחה, רפואה ומה שביניהן ליאורה אור

נולדתי בבאר-שבע להורים יוצאי יוגוסלביה ורומניה. אחי הבכור אובחן בגיל שלוש כסובל מאפילפסיה. יתכן שאירוע זה קשור לבחירתי ללמוד רפואה. בשנה השנייה ללימודי הרפואה בטכניון מתה אימי באופן פתאומי בגיל 52. אבי נפטר בערב יום הלווייתה והוא בן 56 בלבד. אני הייתי בת 22. כשנה לאחר מכן נישאתי. את לימודי הרפואה סיימתי שלוש שנים לאחר נישואיני וחודשים ספורים לאחר לידת בתנו הבכורה.

לאחר תום לימודי הרפואה סיימתי בבי"ח כרמל התמחות בת ארבע שנים וחצי בבריאות הציבור. במהלך ההתמחות נולדה בתנו השנייה, שלצד בעיות בריאות לא פשוטות, הוסיפה אור רב לחיינו. כשבועיים לאחר תום בחינות ההתמחות יצאנו לשלוש שנות שבתון בפיטסבורג, ארה"ב. התקבלתי לעבודה באוניברסיטה בארגון בראשות פרופ' פישר, שעסק בניסויים קליניים בעיקר בתחום סרטן השד. השהייה בפיטסבורג השפיעה על המסלול המקצועי שלי והעניקה חוויה משפחתית מלכדת ומשמעותית. בתנו השלישית נולדה ארבעה חודשים לפני שובנו ארצה.

מנהל המחלקה בבי"ח כרמל, אליה חזרתי, התחלף ולדאבוני לא נהייתי יותר מהאוירה במחלקה. שלוש שנים אחרי חזרתנו ארצה הגשתי מועמדות לתפקיד מייסדת ומנהלת המחלקה לניסויים קליניים בחברת הייטק. התפקיד היה מרתק והתקופה

גמלאים וגמלאיות, הביטוח הלאומי קורא לכם להתנדב למען האוכלוסייה המבוגרת בקהילה

לכח

אנחנו נימך אכח את הידע, אהח ממנו את הלב!

גמלאים וגמלאיות בני 55 ומעלה

מחפשים עיסוק משמעותי? מרגישים צורך להעניק?
שירות הייעוץ לאזרח הוותיק ומשפחתו
מזמין אתכם להתנדב למען האוכלוסייה המבוגרת בקהילה.

ההנאה שבלמידה, הסיפוק שבנתינה

כמתנדבים תוכשרו בקורס העוסק בתחום הגרונטולוגיה (מדעי הזקנה)
שיתקיים באוניברסיטה.

כמתנדבים מוסמכים תסייעו לאוכלוסייה המבוגרת במיצוי זכויותיהם,
בייעוץ אישי, וכן בביקורי בית חברתיים.

הצטרפו עוד היום לאלפי המתנדבים

התקשרו למוקד הארצי 02-6709857 או 9696*

ונשמח לצרף אתכם למשפחה החמה

של מתנדבי שירות הייעוץ לאזרח הוותיק ומשפחתו

הביטוח הלאומי

לצדך, ברגעים החשובים של החיים

*9696 • www.btl.gov.il